

YILDIZELİ HALK ŞAİRLERİ VE ÂŞIK AHMET

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Sivas, yüzyıllar boyu âşıklık geleneğinin yaşatıldığı önemli yörelerimizdendir. Âşıklardan ilk temsilcilerini XVI. yüzyılda bulabildiğimiz Sivas' ta, bugünkü tespitlerimize göre 350 kadar âşık yetişmiştir. Elbetteki bu sayı, yöre âşıkları sayısının nihai şekli değildir; dört yüz yıl içinde, yaşamış, kayda geçmemiş nice âşık daha vardır. Bunun yanında mezralar hariç 1285 köye sahip Sivas' ta her yıl yeni birkaç âşığın ortaya çıktığı da malumumuzdur. Bu bakımdan gerek önceki yüzyıllarda gerekse yüzyılımızda ücra köylerde yaşayan ve varlığından haberdar olamadığımız âşıkların varlığını da kabul etmek durumundayız. Hal böyle olunca, yukarıda verdiğimiz âşık sayısını ikiye katlarsak abartma yapmış sayılmayız. Diğer taraftan Sivas yöresinde yetişmiş âşıklar içinde, âşık edebiyatı sahasında kendisine yer bulabilmiş önemli temsilciler de vardır. Pir Şultan, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet Üstadım, Ruhsatî, Minhacî, Âgâhî, Kemteri, Serdarî, Er Mustafa, Veli, Meslekî, Emsalî, Talibî Coşkun, Âşık Veysel, Ali İzzet, Seyit Yalçın, Sefil Selimî, İsmetî, Kul Gazi, Musa Merdanoğlu, Mihmanî bunlardan bazılarıdır. Acaba Sivas' ta âşık sayısının bu derecede

fazla olmasının sebebi nedir? Niçin Sivas, "âşıklar yatağı" olarak nitelendirilmiştir?

Sivas' ta âşık sayısının fazlalığının önemli bir sebebi "çevre" deki şartların müsait olmasıdır. Çevrede, yüzyıllar boyu süregelen, sözlü eğitim ve kültür birimi vardır ve şekillendirici faktöre sahip çevre, sürekli bunu desteklemektedir. Yetişmekte olan çocuklar ve gençler, bu sözlü eğitimi alarak günün birinde, kendisini âşıklar arasında bulmaktadır.

Sivaslı âşıkların âşıklığa başlamaları çeşitli vecheleri ile kendini gösterir. Bunların başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Çıraklık,
2. Ustamalı şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,
3. Türkülü hikâye dinleyerek veya okuyarak yetişme,
4. Sazlı-sözlü ortamda yetişme,
5. Rüya sonrası âşık olma,
6. Manevî etki sonucu âşık olma,
7. Dert sebebiyle âşık olma,
8. Seveda sebebiyle âşık olma,
9. Ruhi depresyon sonucu âşık olma,
10. Milli duyguların galebe çalmasıyla âşık

olma,

11. Diğer Sebepler.

Gelenek içinde yetişen kişiler, sıraladığımız faktörler sebebiyle âşık olabilmektedirler. Ne var ki, aynı faktörler başka kişilerin yahut farklı bölgelerdeki kişilerin de âşık olmalarını gerektirmez. Bu, yukarıda sözünü ettiğimiz gibi, başta irsiyet veya şairlik istidadının var olmasıyla, yetiştirme tarzı, yetiştiği ortam, olayların kişide doğuracağı etkilerin ve müşahadelerin olmasıyla mümkündür.

Sivas'ın kazaları içerisinde en fazla âşık, Şarkışla, Divriği ve Kangal'da yetişmiştir. Yıldızeli'nde ise, 30 civarında âşığın yaşadığını tespit etmiş bulunuyoruz. Elbetteki bu sayıyı artırmamız mümkündür. Bunları, mahlası, yaşadığı yüzyıl, adı-soyadı ve köyüne göre şöyle sıralayabiliriz:

Yıldızeli âşıkları içerisinde bu yazımızda tanıtmaya çalışacağımız Aşık Ahmed'in ayrı bir yeri vardır. Aşığımız, çevrede her ne kadar "Ahmet Ahmet" olarak şöhret bulmuşsa da, onun asıl önemli tarafı hikâyeciliğidir.

Aşık Ahmet Bozkurt 1926'da Yıldızeli'nin Bakırcıoğlu (Eski adı: Delikkaya) köyünde doğdu. Ailesi 1293 (1877/ 1878)'te

Bayburt'un Kara mahallesinden Sivas'a gelmiştir. Hasan ve Esmâ'nın oğlu olan âşığımız, dokuz çocuklu ailenin tek erkek evladıdır. Arap ve Latin alfabesini kendi kendine öğrenen ve 20 yaşında evlenen Aşık Ahmet, askerlik hizmetini de İzmit'te yaptı. 1976'da köyünden Sivas'a göç eden Ahmet, 4 Kasım 1991'de Sivas'ta vefat etti. Aşık Ahmet dördü kız yedi çocuk sahibiydi.

Delikanlı iken halk hikâyelerine merak salan Ahmet, hikâyeye kitapları ile ünlü âşıkların şiirlerini elinden düşürmemiştir. "İmamın Kızı" diye bilinen anneanesi Fadîme'den de pek çok halk hikâyesi öğrenmiştir. Ömür boyu köy köy dolaşarak anlattığı hikâyelerin başlıcaları şunlardır: *Mahmut ile Nigâr, Mahmut ile Elif, Latif Şah, Şah İsmail, Emrah ile Selvi, Sitemkâr ile Gül, Mahmut ile Mahbub, Seyfüzül-yezen, Seyfûlmülük.* Aşık Ahmet bu hikâyelerden bazılarını dört saatte (Sitemkâr ile Gül), bazılarını da dokuz-on saatte (Emrah ile Selvi) anlatı-yordu.

Halk hikâyeleri sözlü gelenekte âşıklar ve hikâyeciler tarafından yaşatılır. Hikâyeci âşık, hikâyeyi dinleyicilere geleneğe bağlı kalarak anlatır; çeşitli atasözü, tekerleme, dua-beddu-a ve deyim şeklindeki formel sözlerle ifadesi-ne zenginlik ve akıcılık kazandırır. Sözcüleri, Aşık Ahmed'in anlatım

sırasında kullandığı; "Öz ağlamazsa göz ağlamaz.", "Yiğidin sözü demirin kertiğidir.", "Eli dilenmeli evi dolanmalı." şeklindeki atasözleri, "Kör kömüştün kapçuğa daldığı gibi...", "Yerde yaralı kuş gibi yedi kere çırpındılar.", "Karslı kayışı gibi, yerli yufka-sı gibi, bildircin balası gibi..." benzetmeye dayalı tasvir sözleri bunlardan bazılarıdır.

Bilindiği gibi halk hikâyeleri anlatımı genellikle birkaç gece sürer. Hikâyeci hikâyeyi uygun bir yerinde keser. Fakat bunu yaparken gayet ustaca davranır. Sözcüleri Aşık Ahmet, vaktin geçtiğini ileri sürerek, o gün anlattığı bölüme şu

Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl	Adı, Soyadı	Yöresi
Abidin	XX	Abidin Çınar	Yusufoğlan
Ahmet	XX	Ahmet Bozkurt	Bakırcıoğlu
Ali	XX	Ali Akış	Kıvşak
Ali	XX	Ali Aksoy	Nallı
Ali	XX	Ali Çınar	Yusufoğlan
Ali Dayı	XX	Ali Açık	Çubuk
Ali Doğan	XX	Ali Doğan	Doğanlı
Ali-Ali Sultan	XX	Ali Tozkoparan	Kıvşak
Âşıkî	XX	Ayçiçek Piripak	Üyük
Dertli Haydar	XX	Haydar Özdemir	Doğanlı
Garip Turan	XX	Turan Kaplan	Yıldızeli
Hamit	XX	Hamit Şeker	Doğanlı
Hulusî	XX	Hulusî Pek	Kıvşak
Kâzım	XX	Kâzım Kaplan	Davulalan
Köse	XX	Bahattin Köse	Sandal
Kul Yakup	XIX	Yakup	Sarıkaya
Muzaffer	XX	Muzaffer Utar	Kuruöz
Ali	XVII	Ali	Yıldızeli
Pir Mehmet	XVI	Mehmet	Banaz
Pir Sultan	XVI	?	Bana
Refikî	XX	Mehmet Şanlı	Davulalan
Rıza Aslan	XX	Rıza Aslan	Aslandoğmuş
Sabri	XX	Sabri Bulut	Kavak
Sefil Özer	XX	Veli Özer	Karalar
Seyit	XX	Seyit Türk	Belcik
Süleyman	XX	Süleyman Yücekaya	Kavakderesi
Şahin	XX	Şahin Kalay	Yuvalıçayır
Şemsî	XX	Şemsaddin Karaman	Halkaçayır
Ummanî	XX	Ali Osman Bektaş	Sarıçal
Zeyneli	XX	Zeynel Sarı	İncetaş

sözlerle son vermekteydi:

*Bir sigara verin keyfçiler
Tütmenin zamanı geldi
Herkes kendi hanesine
Gitmenin zamanı geldi*

*Çağıl çağıl çağlar özler
Ciğerim ateşe közler
Yengelerim sizi gözler
Gitmenin zamanı geldi*

*AHMED'im zihnim bulandı
Yarelerim pek sulandı
Uykular fır fır dolandı
Yatmanın zamanı geldi*

Asıl başarısını hikâyecilik alanında gösteren Ahmed'in şiirleri teknik yönden pek kuvvetli değildir. Şiirlerini genellikle yaşadığı olaylar üzerine söylemiştir. Toplam elli kadar şiiri vardır. Aşağıya örnek olarak iki şiirini kaydediyorum.

-1-

Sevdiği kuşun kaçmasını üzerine Âşık Ahmed duygularını şöyle ifade eder:

*Melul mahzun duran kuşum
Gör n'etti bize ayrılık
Acep n'oldu senin eşin
Zar etti bize ayrılık*

*Koyduk geldik evimizi
El kopardı gülümüzü
Bülbül gibi dilimizi
Lal etti bize ayrılık*

*Bu yıl böyle çıkak yaza
El bakmaz şifaya naza
Âlemin garazı bize
Har etti bize ayrılık*

AHMED'im de böyle durur
Sağa sola başlar vurur
Gönül birgün yârin bulur
Dul etti bize ayrılık

-2-

KÖYLER DESTANI

*Yıldızeli derler bizim kazaya
Hat boyunca trenleri yolların
Saf saf olup biz gelelim hizaya
Mü'min safı derunumda güllenir
MENTEŞE' den o yanadır İtdağı
Seren yetiştirir bostanı bağı
Bayat kızlarının kirli ayağı
Altan üstten penezlenir pullanır*

*Bucak, Direkli' ye varmadı yolum.
Vakit ahır zaman çoğaldı ölüm
Pirler dergâhında açıldı dilim
Kalın'ın güzeli giyer allanır*

*İbre kaldır birbirine hizadır
Pusat, Çarşur odun çekmeye sedadır
Kerim' in kızları başa belâdır
Küstürürsen köhne giyer çullanır*

*Mumcu, Yeniyanan tanırım ezel
İğdecik' ler düşürdü gönlüme gazel
Karac'ören' de bulunur bazıca güzel
Rüzgâr vurur kâkülleri yellenir*

*Haran' lı Aydoğmuş, Yenihal' lidir
Kürtlerköyü halkı tatlı dillidir
Ağcahan'ı gördüm coşkun sellidir
Balahur güzeli metin sallanır*

*Selamet'te konmuş mancınık döşüne
Hele bakın şu gençlerin işine
Balyoz vurup babasının başına
Peder göçüp ahirete yolların*

*Ben AHMED'im burda büküldü belim
Delikkaya derler o benim elim
Ayıbım demeye tutmuyor dilim
Eöer dersem her kazada dallanır.*